



Narava okoli nas naj bo naš partner

Biodiverzitetata so vsa živa bitja, od živali in rastlin do gob in bakterij, ter vse zgodbe, ki jih pišejo njihova življenja. Na tisoče jih je. Tudi v okolici Ljubljane so in, zagotavljam vam, večine niste videli niti slišali še nikoli. Nekaj jih je sploh posebnih, predvsem na Ljubljanskem barju.

dr. Devorin Tome

Slovenci veljamo tudi za narod popotnikov. Radi obiskujemo druge države, kjer si ogledujemo stvari, za katere smo doma prikrajšani: tropske obale, monumentalne zgradbe, drugačne kulture, eksotične živali in rastline. Ker toliko potujemo oziroma bomo verjetno spet, ko bo konec pandemije, človeka včasih prešine, da smo v rodni državi videli že vse, kar se videti da. Daleč od tega! Samo če pogledamo biodiverzitetato.

»Ker navadno zacvetijo okrog velike noči in ker njihove glavice spominjajo na pirhe, jim domačini pravijo tudi pirški.« Tako močvirske logarice, eno prvih cvetočih rož spomladi na Barju, predstavi Maša Bratina, vodnica po Krajinškem parku Ljubljansko barje. V drugi polovici marca že obarvajo od zime posušene travnike z vinsko rdečim odtenkom cvetov. Barje je eno zadnjih rastišč v Sloveniji, kjer se

logarice še pojavljajo masovno. Masovno v tem primeru pomeni, kamorkoli se obrneš, povsod same logarice.

Prihod pomladi na Barju pa oznanja tudi ptica veliki škurh. Med opazovalci ptic je znan kot »trubadur meglenih barjanskih juter«. V marcu se vrne iz prezimovališč in praktično že naslednji dan začne s snubitveno pesmijo, ki jo prepeva, medtem ko leti. Z njo, večinoma zgodaj zjutraj, označuje travnik, na katerem bo kasneje s samico poskrbel za podmladek. V Sloveniji redno gnezdi le na Barju, število gnezd pa vztrajno upada. Manj kot je prstov na eni roki jih zadnja leta naštejejo prostovoljci iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Tiste travnike namreč, na katerih si škurh naredi gnezdo, pogosto pokosijo, še preden so mladiči dovolj veliki, da ubežijo kosilnici.

Na eno največjih posebnosti med barjansko biodiverzitetato pa moramo počakati do poletja. Gre za precej majhno in bojazljivo žival, tako da jo lažje slišimo, kot vidimo. To je kobilica

s slovenskim imenom temna šaševka. V dolžino meri le okoli dva centimetra, a ko zacvrči, jo slišimo več kot 10 metrov daleč. Ves čas je skrita v visoki, nepokošeni travi, kjer prevladuje šašje. Na Barju je dolgo časa živela povsem »inkognito«, dokler je ni leta 2004 odkril Blaž Šegula med rutinskim preiskovanjem območja. »Na celem svetu je le še kakšnih 5000 osebkov te vrste,« pravi Stane Gomboc, dober poznavalec kobilic. Ocenjuje, da jih je od tega pri nas, v Sloveniji, okoli dve tretjini, vse pa živijo na borih 50 hektarjev travnikov ob robu Ljubljanskega barja. Da doživimo eksotiko narave, nam očitno res ni treba iti dlje kot do Iga. Vsaj za zdaj!

Na Nacionalnem inštitutu za biologijo biodiverzitetu raziskujemo že 60 let. Opažamo, da se je v tem času njena pestrost v Sloveniji zelo zmanjšala – v veliki meri kot posledica sprememb, ki smo jih v okolju naredili ljudje. Vedno manj je ptic in žuželk, razkošno cvetoče rastline uspevajo na vedno manjših površinah. In prav ljudje smo tudi tisti, ki lahko in ki moramo te spremembe ustaviti, in to hitro. Za nekatere vrste, med drugimi tudi za škurha in šaševko, se namreč čas že počasi izteka. Na našem inštitutu smo prepričani, da to lahko dosežemo. Zato s še devetimi partnerji sodelujemo v evropskem projektu LIFE **Naturaviva**, katerega cilj je seznaniti čim več ljudi v Sloveniji s tem, kaj je biodiverziteteta, kako pomembna je za nas in kaj lahko naredimo, da jo bomo ohranili.



(1) To je značilen ekstenziven travnik. Le še peščica takšnih je ostala na Ljubljanskem barju, vsi so na pogosto poplavljenih površinah. Kdo bi utegnil reči, da je videti zelo zanemarjeno, a po današnjih standardih je to travnik z izjemno visoko dodano vrednostjo, ki mu jo daje preplet redkih in ogroženih rastlin in živali.



(2) Ste že kdaj videli kobilico temno šaševko ali vsaj slišali zanjo? Največja svetovna populacija prebiva pri nas, v Sloveniji, na mokrotnih travnikih v okolici Iga. To je nekaj tako posebnega, da bi vas rade volje povabil, da si jih pojdite ogledat, a kaj, ko se ves čas skrivajo v visoki travi.



(3) Na Ljubljanskem barju gnezdi preko sto vrst ptic. Najbolj ogrožena med njimi je veliki škurh. Velik je kot raca, a ima bistveno daljše noge kot raca, kljun pa zelo dolg in značilno navzdol upognjen. Marca se škurhi vrnejo iz prezimovališč, s petjem med letom označujejo travnike, na katerih bodo kasneje gnezдили.

(4) Močvirske logarice ljudje dobro poznajo. So ene prvih, ki spomladi zacvetijo na barjanskih travnikih. Imajo značilne, vinsko rdeče, viseče cvetove. Ko jim čez dva tedna cvetni listi odpadejo, se jim plodnice postavijo pokonci, hitro zrastejo do višine pol metra in takrat jih prepozna le še malokdo.

Več o projektu LIFE **Naturaviva** lahko preberete na spletni strani naturaviva.si.



Vsako lahko in vsako mora prispevati k ohranjanju biodiverzitet. Še največ bomo naredili, če začnemo naravo okoli nas obravnavati kot partnerja, ki nam pomaga preživeti in si zato zasluži, da mu tudi mi pomagamo. Brez težav boste začeli tako razmišljati, ko boste na primer v živali, ki jo boste srečali na sprehodu skozi gozd, videli nekoga, in ne nekaj.